

Indrukken uit Scandinavië

KOPENHAGEN — OSLO — STOCKHOLM — MALMÖ
2—13 JANUARI 1948

Terug van een reis naar Scandinavië is het wellicht de moeite waard enige indrukken weer te geven van deze Noordse landen, zoals zij zich voordeden sinds schrijver dezès ze na de oorlog voor het eerst weder bezocht voor het geven van een orthodontische voordrachtskursus in Kopenhagen en een lezing in de overige steden.

Allereerst dan Kopenhagen, waar de K.L.M. ons drie uur te laat afzette vanwege het slechte weer, maar wij blij waren dat de vliegtocht tenminste doorging, omdat anders de aankomst 1½ dag zou zijn vertraagd. Een uur te laat zaten wij aan het diner, dat collega Haderup ons in zijn gezellige woning in Klampenborg aanbood en waar velen uitgenodigd waren, die in Denemarken tandheelkundig een rol spelen.

Ik had dus onmiddellijk de gelegenheid mij weer te oriënteren en vanzelfsprekend kwamen, n'en déplaise de aanwezigheid der dames, alle onderwerpen op het tapijt, die de tandartsen overal ter wereld bezighouden en die overal vrijwel hetzelfde zijn.

De volgende morgen begon de cursus, die een deel uitmaakte van de jaarlijks in Januari in het Instituut te Kopenhagen gehouden Post-graduate Course, waaraan ditmaal niet minder dan 300 tandartsen deelnamen, waaronder enkele Noren en Zweden.

Over dat Instituut, waarover in dit Tijdschrift reeds bericht is en waarvan Dr. P. O. Pedersen bij zijn bezoek aan Holland een jaar geleden een film heeft vertoond, niets dan goeds. Het kwam in 1940 gereed en hoewel een gedeelte niet meer gebouwd is kunnen worden: een nog grotere collegezaal en extra ruimte voor wetenschappelijk onderzoek), is het geheel toch een gebouw, waarop ieder land trots zou kunnen zijn.

Een bezoek aan het Bureau van de Deense organisatie stond natuurlijk ook op het programma. Op een ereplaats aan een der wanden prijkte de in 1946 door van Hasselt aangeboden oorkonde, die de dank bevat der Nederlandse tandartsen voor de hulp ons onmiddellijk na de bevrijding verleend.

Enige cijfers over Deense toestanden mogen hier volgen:

Denemarken heeft op 4 miljoen inwoners 1600 tandartsen, dat is dus verhoudingsgewijze meer dan tweemaal zoveel als wij en toch is ook daar een schreeuwend tekort aan tandheelkundige hulp. Hetzelfde geldt voor Noorwegen, dat met 3 miljoen eveneens 1600 tandartsen heeft en voor Zweden met 2700 op 6 miljoen!

In Denemarken zijn 50% der collega's vrouwen: in Zweden en Noorwegen is dit iets minder, in Finland daarentegen 70%.

De studie in Denemarken duurt 4 jaar: men wil deze nu tot 5 jaar verhogen. Evenals in de overige Scandinavische landen is er een „numerus clausus“, er worden niet meer dan 100 studenten per jaar aangenomen, de schifting geschiedt volgens de cijfers behaald bij het eindexamen, dat toegang geeft tot de Universiteit. De Tandheelkunde heeft haar eigen faculteit, bestaande uit de tandheelkundige

docenten en die medische, die onderricht geven aan de a.s. tandartsen. Het ligt in de bedoeling zo snel mogelijk te komen tot een tweede opleiding in Aarhus.

De tandartsen zijn georganiseerd in één grote Vereniging, waarvan practisch iedereen lid is. Het Bestuur bestaat uit 5 leden en heeft naast zich een „Raad van Advies”, bestaande uit de voorzitters der 9 afdelingen.

Op de algemene Vergadering kan een ieder komen en spreken: het stemrecht wordt uitgeoefend door daartoe aangewezen afgevaardigden der Afdelingen, die per 20 leden één stem uitbrengen.

Het „*jus practicandi*” verwerft men slechts na twee jaar assistent geweest te zijn in een particuliere praktijk of op het Tandheelkundig Instituut. Dat dit tot nu toe geen moeilijkheden heeft gegeven wat betreft de mogelijkheden van plaatsing ligt in het reeds bovenvermelde grote tekort aan tandheelkundige hulp. De minderwelgestelden zijn — als bij ons — lid van Ziekenfondsen en worden tegen verminderde tarieven behandeld.

Wat de orthodontie betreft, wordt er in Scandinavië zeer veel gewerkt met uitneembare apparaten, zowel met Andresen's apparatuur als met de „actieve platen”; de laatste het meest; ook aan de extractie-therapie is een ruime plaats toebedacht, al gaat men er — gelukkig — niet zo ver als in Amerika.

De nestor der Noordse Orthodontie, Professor *Vigo Andresen*, heeft zich op 78-jarige leeftijd uit de praktijk teruggetrokken. Ik had de gelegenheid hem op te zoeken en vond hem — zeer tot mijn leedwezen — in zeer slechte gezondheids-toestand; het lopen en staan is hem vrijwel niet meer mogelijk.

Na het zeer zachte weer en de kletterregens van Kopenhagen, arriveerden wij in Oslo 's morgens twee uur te laat vanwege de heftigste sneeuwval die men daar sinds jaren had meegemaakt, met alle consequenties voor het verkeer. Gelukkig was het de volgende dag schitterend weer, zodat een autotocht naar Holmenkollen ons het gevoel gaf in Zwitserland te zijn, al is het daar dan ook niet hoger dan ± 800 Meter.

De voordracht vond plaats in het Instituut, dat — ofschoon ± 25 jaar oud — alleszins aan redelijke eisen voldoet en dat in de beide buurlanden de reputatie geniet een uitstekende opleiding te geven. De orthodontische belangstelling en kennis in de stad van Andresen—Häupl was uiteraard groot; Selmer—Olsen, Toverud, Grude, om er slechts een paar te noemen, genieten een internationale reputatie, zodat de gedachtenwisseling op hoog peil stond.

Ook de Noren hebben één grote organisatie met eigen lokaliteiten. In de oorlog geëvacueerd uit eigen gebouw, beschikken zij thans over een grote flat, die het centrum is van de administratie onder de energieke leiding van *Dr. Gard*.

In dit land duurt de studie eveneens 4 jaar. Ook hier wenst men een jaar verlenging. Het tandartsdiploma geeft wel het „*jus practicandi*”, maar er is een *plichtjaar* alvorens eigen praktijk te mogen beginnen. In 80% van het land is schooltandheelkunde ingevoerd en de pas afgestudeerden worden voor het grootste deel in dat jaar naar de kleinere plaatsen gedirigeerd als schooltandarts in gouvernementsdienst. Ook hier hoopt men binnenkort een tweede opleiding in Bergen te beginnen.

Van Oslo ging het naar Stockholm. Weer sneeuw en weer twee uur vertraging. Hier bemerkt men onmiddellijk in een land te komen, dat geen oorlog heeft gekend, al is dan ook de situatie niet meer zo rooskleurig als één of twee jaar geleden, de winkels liggen opgetast met alle goederen. Men ziet er, als in Zwitserland, de vooroorlogse luxe en ook de mentaliteit is een andere dan in de landen die de oorlog hebben ondergaan.

Ik had de gelegenheid zowel de Universiteit als de Eastman Clinic weer eens te bezoeken en zowel de eerste als de tweede wekten mijn bewondering voor hetgeen er gepresteerd wordt. Het instituut is ongeveer een kwart-eeuw oud, maar sinds mijn vorige — derde — bezoek weer volkomen gemoderniseerd, met veel mogelijkheid voor iedere afdeling voor research.

Onder de zeer bekwame leiding van *Prof. Gösta Westin* wordt daar veel en goed gewerkt, hetgeen trouwens uit de Zweedse publicaties op vrijwel ieder

deel der tandheelkunde sterk tot uiting komt. In September wordt de vierjarige opleiding een vijfjarige; men hoopt het tekort te zullen verminderen door het nieuwe instituut te Malmö en de instelling van dental-hygiënisten. Wat dit laatste onderwerp betreft, ook hier hetzelfde verschijnsel als in de overige landen; de leiders zijn overtuigd dat het probleem der sociale tandheelkunde zonder deze hulp niet is op te lossen, in de „rank and file of the profession” is er weerstand uit angstmotieven. Wanneer men overigens bedenkt, dat in Stockholm met 700.000 inwoners 700 tandartsen het niet af kunnen, dan zal dit wel heel erg meevallen en vooral ons Hollanders kunnen deze cijfers te denken geven. Wij hebben een achterstand in te halen, zó groot, dat men wel uiterst naïef moet zijn om te geloven, dat binnen enige decennia voldoende hulp beschikbaar zal zijn.

De voordracht had plaats in het allergezelligste verenigingsgebouw aan de Skeppsbron. De Zweden klagen dat de ruimte te klein wordt, maar nergens ter wereld heb ik aardiger vergader- en gezelligheidslokaliteiten gezien dan men in Stockholm bezit.

Het slot was Malmö, stad van 200.000 inwoners met 100 tandartsen. Men had mij reeds veel verteld van het nieuwe Instituut dat daar gebouwd wordt, dat het mooiste en grootste van de wereld zou worden en ik was dus wel op iets voorbereid maar moet bekennen dat de werkelijkheid mij verstomd deed staan.

De voorlopige directeur was zo vriendelijk een paar uur lang een uitvoerig exposé van de opzet te geven aan de hand van lantaarnplaatjes en tekeningen en daarna hebben wij het in aanbouw zijnde Instituut bezocht, maar het is niet mogelijk om in enkele regels ook maar bij benadering een indruk te geven van deze conceptie die alles overtreft van wat ik op dit gebied in enig land gezien heb.

Het vijftigjarige leerplan geeft voor het eerste jaar medisch-biologische propaedeuse en dit vindt plaats buiten het instituut: het reusachtige gebouw van vijf verdiepingen, met een vleugel van 100 meter, is dus bestemd voor 4 studie jaren, met een maximum van 80 studenten per jaar.

Op deze 320 studenten 100 docenten en 100 man hulp personeel! Kosten van de bouw: 13 miljoen Zweedse Kronen.

De studie is — evenals in Stockholm — kosteloos; ook de instrumenten worden door het Rijk verstrekt, de student betaalt alleen een geringe som voor breken en slijtage. De Staat is van mening, dat er veel tandartsen nodig zijn om het sociale probleem op te lossen; de schooltandheelkunde wordt thans uitgebreid tot de 18-jarige leeftijd, en men heeft derhalve besloten een goede opleiding te geven zonder kosten, zodat verwacht mag worden dat velen zich tot het tandheelkundig beroep zullen voelen aangetrokken. Een derde Instituut in Göteborg staat ook op het programma.

Aan een en ander zitten uiteraard interessante problemen vast, die ik, met het oog op de plaatsruimte, voorbij moet gaan.

Wanneer men bedenkt, dat de gehele vijfde verdieping van dit kolossale gebouw bestemd is voor wetenschappelijk onderzoek met een vleugel uitsluitend voor dierexperimenten, dan kan men zich enig idee vormen omtrent de opzet.

Bij het aanschouwen en aanhoren van dit alles dacht ik zo nu en dan aan Utrecht. Men vond mij wat stil!

Wat tenslotte te zeggen van de ontvangst in dit meest gastvrije deel van Europa? Wat anders dan dat men niets kan doen dan zijn vreugde uitspreken over zoveel gulle hartelijkheid en zichzelf gelukwensen met de beschikking over een fysiek, die de stoffelijke blijken daarvan glansrijk kan doorstaan?

Dr. Pedersen, die als „impresario” deze reis had georganiseerd, heeft dit met zoveel talent gedaan, dat duidelijk bleek dat Eskimo's niet zijn enige hobby zijn. In ieder geval kan men vaststellen dat, wat sinds de oorlog daar ook veranderd moge zijn, de gezellige huizen van Denen, Noren en Zweden nog altijd wijd open staan voor oude en nieuwe vrienden en dat het goed is daar te wezen.

Enige dagen na de terugkeer was ik voor een bespreking in Londen, waar uiteraard ook tal van internationale kwesties ter sprake kwamen. Bij een bezoek aan Hillstreet, het prachtige gebouw van de B.D.A., bleek, dat de volledige aandacht

der professie gewijd was aan de 5de Juli, wanneer de „Health Bill” in werking treedt. Nog steeds is de strijd met de Regering niet beslecht en voor de buitenstaander ziet het er uit dat de tandartsen met de rug tegen de muur vechten. Dat „prevention better is than cure” heeft men te laat ingezien. Het is een waarschuwing, die in andere landen wel eens ter harte mag worden genomen!

Januari 1948

CH. F. L. NORD